

ФЕСТИВАЛЬ АМАТОРСЬКИХ ТЕАТРІВ ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Мета роботи – дослідити діяльність провідних міжнародних фестивалів аматорських театрів, що проводились в Україні у 1990-ті – 2000-і роки, як особливої структури, що привертає увагу громадськості до питань збереження і розвитку естетичних та гуманістичних цінностей на межі століть. **Методологія** дослідження включає аксіологічний метод у визначенні ціннісних критеріїв представників різних культур та верств суспільства в єдиному культурному просторі під час проведення міжнародних фестивалів аматорських театрів; культурологічний, діахронічний, компаративний метод та метод конкретизації у виявленні особливостей міжнародних фестивалів аматорських театрів в Україні у зв'язку з певними умовами історичного розвитку країни, соціальним станом суспільства, готовністю до мистецької комунікації представників різних культур. **Наукова новизна** полягає у дослідженні значення організації та проведення фестивалів аматорського театрального мистецтва, особливо міжнародних, оскільки вони сприяють виникненню творчих зв'язків між самодіяльними колективами та міжкультурній комунікації. **Висновки.** В умовах глобалізації проведення міжнародних фестивалів аматорських театрів сприяє як збагаченню української культури і визначенню подальших перспектив її розвитку, так й інтенсифікації міжкультурного спілкування.

Ключові слова: культурний простір, ціннісні критерії, мистецька комунікація, фестиваль аматорських театрів.

Соболевская Светлана Александровна, аспирантка кафедры культурологии и культурно-художественных проектов Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Фестиваль аматорских театров как способ межкультурной коммуникации

Цель работы – исследовать деятельность основных международных фестивалей аматорских театров, которые проводились в Украине в 1990-е – 2000-е годы, как особой структуры, привлекающей внимание общественности к вопросам сохранения и развития эстетических и гуманистических ценностей на рубеже веков. **Методология** исследования включает аксиологический метод в определении ценностных критериев представителей различных культур и слоев общества в едином культурном пространстве во время проведения международных фестивалей аматорских театров; культурологический, диахронический, компаративный метод и метод конкретизации в выявлении особенностей международных фестивалей любительских театров в Украине в связи с определенными условиями исторического развития страны, социальным состоянием общества, готовностью к художественной коммуникации представителей разных культур. **Научная новизна** заключается в исследовании значения организации и проведения фестивалей аматорского театрального искусства, особенно международных, так как они способствуют возникновению творческих связей между самостоятельными коллективами и межкультурной коммуникации. **Выводы.** В условиях глобализации проведение международных фестивалей аматорских театров способствует как обогащению украинской культуры и определению дальнейших перспектив ее развития, так и интенсификации межкультурного общения.

Ключевые слова: культурное пространство, ценностные критерии, художественная коммуникация, фестиваль аматорских театров

Sobolevska Svitlana, postgraduate of the culturelogy and arts and cultural projects department, The National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Amateur Theater Festival as a Means of Intercultural Communication

The purpose of the work is to study the activities of the main international festivals of amateur theatres held in Ukraine in the 1990-s – 2000-s as a special structure, that draws public attention to the preservation and development of aesthetic and humanistic values at the turn of the century. The **methodology** of the research includes the axiological method for determining the value criteria of representatives of different cultures and segments of society in a single cultural space during the international festivals of amateur theatres; the culturological, diachronic, comparative methods and the method of concretization for identification of the peculiarities of the international festivals of amateur theatres in Ukraine in connection with certain conditions of the country's historical development, the social state of the society and readiness for artistic communication of representatives of different cultures. **Scientific novelty** lies in the study of the importance of organizing and holding festivals of amateur theatrical art, especially international ones, as they contribute to the emergence of creative links between amateur groups and intercultural communication. **Conclusions.** In the context of globalization, the holding of international festivals of amateur theatres contributes both to the enrichment of Ukrainian culture and the identification of further prospects for its development, as well as to the intensification of intercultural communication.

Keywords: cultural field, value criteria, artistic communication, festival of amateur theatres

Актуальність теми дослідження. У сучасному динамічному інформаційному суспільстві, яке дедалі яскравіше набуває постіндустріальних рис, розвиток особистості має спрямовуватись на інтеграційні процеси. Також велика увага повинна приділятися духовному розвитку людини. Тож все більшої ваги набувають культурні та моральні цінності. Людські взаємовідносини стають запорукою різноманіття культур, продуктивність якого базується на взаємному інтересі людей, прийнятті чужої культури, діалозі та духовному взаємозбагаченні [14, 7]. Фестивалі аматорських театрів через особливості подачі художнього матеріалу (за допомогою засобів театру) на певний час об'єднують учасників і глядачів та створюють спільну структуру, що привертає увагу громадськості до питань збереження і розвитку естетичних та гуманістичних цінностей культури. Єдиний культурний простір фестивалю аматорських театрів сприяє процесам комунікації між його учасниками – представниками різних областей України, а також представниками інших країн. Сучасні театральні фестивалі утворюють систему, здатну вплинути на формування ціннісних критеріїв у сфері культури та мистецтва.

Серед робіт вітчизняних науковців, що протягом останніх років досліджували театральний фестиваль як феномен культури та шляхи модернізації театрального фестивального руху в Україні у різних аспектах, можна виділити статтю Г. Веселовської "У пошуках книги вчень" стосовно фестивалю і напрацювань українських ТЮГів зі Львова, Києва, Макіївки, Донецька, Запоріжжя, Севастополя та Харкова, що відбувся у 2009 р. в м. Макіївці [5], а також аналітичний огляд О. Коваленко ("Концепція театрального фестивалю на базі світового досвіду"), доповіді М. Захаревича ("Національний театральний фестиваль як презентація вітчизняного театру світовій мистецькій спільноті"), О. Безгіна ("Фестивалі театральних шкіл як крок до формування національного театрального фестивалю"), О. Кужельного ("До проблеми театрального-фестивального руху в Україні: фестивалі моновистав і камерних сцен") та О. Вергеліса ("Особливості формування концепції національного театрального фестивалю: до історії питання"), що обговорювались на науково-практичній конференції "Шляхи модернізації театрального фестивального руху в Україні" у 2012 році [15]. У більшій мірі вони стосувались професійного театру, залишаючи поле для дослідження українських фестивалів аматорських театрів. Наукова новизна роботи полягає у доведенні необхідності організації та проведення фестивалів аматорського театрального мистецтва, особливо міжнародних, оскільки під час них виникають творчі зв'язки між самодіяльними колективами, відбувається обмін досвідом та ознайомлення з культурою інших країн, здійснюється міжкультурна комунікація. Тож мета дослідження полягає у розгляді феномену аматорського мистецтва у сучасному культурному просторі, визначенні місця і ролі фестивалів аматорських театрів в Україні у мистецькій комунікації, що сприяє визначенню соціокультурної орієнтації особистості в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Аматорське мистецтво, яке розвивалося паралельно з професійним мистецтвом та фольклором, належить до народної художньої творчості, де суб'єктом художньої діяльності є не професіонал, а людина, що творить у вільний від основної діяльності час. Перш ніж звернутися до ролі аматорського театру, який є результатом творчого волевиявлення митців і джерелом впливу на людську свідомість, що розвиває культуру мислення та почуттів, та фестивалів аматорських театрів, що сприяють інтеграції представників різних культур через створення особливого культурного простору, необхідно визначити, що являє собою аматорське мистецтво у цілому.

Аматорське мистецтво як соціокультурний феномен, зароджуючись у вирі самого життя, тягнеться до мистецтва "освіченого", а корінням врістає у повсякденне життя, пристосовуючись до побуту та його практичних вимог. Воно містить у собі зародок універсальних відносин між людиною і культурою та функціонує у сфері самодіяльного, в свою чергу філософську категорію "самодіяльність" визначають як внутрішньо детерміновану діяльність, тобто вона не нав'язується зовні, а зумовлюється внутрішніми потребами, інтересами та бажаннями індивіда. Самодіяльність у якості засобу вільного і нерегламентованого вияву особистості є умовою і реальністю розвитку людини. Це об'єктивна даність, одна з найвищих цінностей як для окремої особистості, так і для суспільства у цілому. Аматорське мистецтво – конкретно-історичне явище, невід'ємна складова частина культури певного суспільства, певного класу, певного соціокультурного середовища. Не змінюючись сутнісно, в кожному історичну добу, в кожному суспільстві, воно має свої особливості функціонування, свої форми вияву, жанрово-видовий склад. Аматорське мистецтво як явище певного соціокультурного середовища (або навіть мікросередовища) існує для його представників як засіб самовираження, самореалізації і спілкування та чітко відокремлене певними локально-часовими межами. На відміну від фольклору, що тривалий час об'єднував естетичну діяльність і естетичну свідомість насамперед селянства, художнє аматорство переважно було проявом естетичної потреби різних прошарків міського населення. При належності до сфери дозвілля, що є одним із важливих показників культурного життя суспільства і системою конкретних культурних форм, художнє аматорство у різні епохи вияв-

лялося в багатоманітності форм, зокрема і у театральних виставах. Для мистецтва аматорів характерним є те, що воно передбачає добровільність творчого акту, мотивацію його внутрішньою потребою художнього самовираження. Відповідно до форм діяльності у людини формуються індивідуально-особистісні художньо-творчі інтереси. Аматорство означає нерегламентовану або мало регламентовану суспільством вільну діяльність, яка здійснюється тільки за внутрішньою потребою людини, і містить у собі як організовані, так і неорганізовані форми, і саме у неорганізованих його формах діяльність людини розгортається більш вільно і не регламентовано. Науковці стверджують, що аматорське мистецтво має самоцінний характер, оскільки заняття художньою творчістю мають і суспільну, і особистісну цінність незалежно від того, приведуть вони чи ні до високих художніх результатів. Їх самоцінність полягатиме у тому, що людина, яка займається художньою діяльністю, розвиває власний смак і творчі здібності, що сприяє гармонізації її світосприйняття. Окрім того, заняття аматорським мистецтвом дає також можливість підготувати естетично вихованого глядача, здатного сприймати складні художні твори професійного мистецтва [7, 16-17].

Все своє життя людина перебуває у суспільстві, контактуючи з іншими людьми, тому особливого значення набувала її соціальна інтегрованість. Вчасне засвоєння нею соціальних ролей, прав та обов'язків є умовою для вдалого входження її у суспільство. На думку сучасних науковців, необхідною умовою формування власне особистості, розуміння свого місця у суспільстві виступає комунікативна практика як взаємодія і обмін інформацією індивіда з іншими людьми у якості смислового та змістовного аспекту людської життєдіяльності. У свою чергу мистецька комунікація вважається специфічною естетичною діяльністю та засобом спілкування, в результаті якої за допомогою мистецтва через розуміння сенсу художнього твору відбувається усвідомлення художніх і культурних цінностей, формуються естетичні потреби, здатність до естетичної діяльності та естетичні ідеали. Особливістю мистецької комунікації є те, що це процес зі зворотнім зв'язком: з одного боку індивід формує своє мислення, естетичний смак, засвоюючи певний набір художніх цінностей, переданих йому суспільством, а з іншого – кожен член соціального колективу впливає своєю діяльністю на усіх індивідів і через них на суспільство у цілому. В процесі розвитку та практичної діяльності, під час коригування сприйняття художніх цінностей у зіткненні з дійсністю, складається ціннісна орієнтація особистості [2, 9].

У випадку із художнім текстом, який може слугувати основою для драматургії аматорського театру, його сутність завжди отримує розвиток на межі двох свідомостей двох суб'єктів [4, 284] – автора та читача, драматурга і режисера-постановника. Надалі, якщо врахувати й митців-аматорів, що працюють над постановкою твору, і глядачів, які переглянуть їх роботу на фестивалі, можна стверджувати, що інтерпретація фестивального твору відбуватиметься у культурному просторі в процесі мистецької комунікації, де виникне полілог особистостей, розгорнутий у часі. Як правило театральний фестиваль, що проводиться серед аматорських колективів, відбувається з метою підтримки та розвитку зв'язків між театральними колективами, формування спільних гуманістичних поглядів у сфері театального мистецтва і обміну думками та досвідом, а також об'єднання творчих людей, різних за віком, професією, національністю тощо. Окрім виявлення талановитих митців-початківців і кращих колективів та підвищення рівня професійної майстерності виконавців, одними із основних завдань фестивалю аматорських театрів є формування у його відвідувачів ціннісних орієнтацій та знайомство із іншими культурами, адже на міжнародних фестивалях можна побачити виступи представників різних країн і театральних шкіл.

Стосовно міжнародних фестивалів аматорських театрів в Україні варто зазначити, що у жовтні 1990-го року на Тернопільщині вперше відбувся міжнародний фестиваль "Тернопільські театральні вечори", і у Копичинецькому народному театрі ім. Богдана Лепкого його учасники отримали можливість спілкування з зарубіжними колегами. Делегації любительських театрів із Мінська (Білорусь), Кемерово (Росія), Інцінга (Австрія), Мангайма (Німеччина), Геельо (Угорщина), а також спостерігачі з Великобританії та Чехословаччини приїхали у Копичинці, де побачили виставу копичинчан за твором "Невольник" Т. Шевченка. Зарубіжні учасники і гості фестивалю були у захваті від вистави та від спілкування з копичинецькими аматорами. Високу оцінку побаченому дали К. Віллард з Великобританії та Я. Кепртова з Чехословаччини. Зокрема, представник театральної трупи Зурінг із Австрії К. Дрексель, відвідавши музей театального мистецтва, залишив у книзі відгуків такий запис: "Ми були вражені різнобічністю діяльності, притаманної вашому театрові, а також тим, що тут ставлять, наприклад, Шіллера. Особливо цікавим для нас є те, що ви поєднуєте "народне мистецтво" з "високим" (класичним) театром". Над надзвичайно оригінальною виставою "Невольник", яка вражала своєю сценографією, режисер аматорського театру О. Савка працював разом із київським художником І. Білецьким. Продуманою була кожна мізансцена, кожен штрих, що міг би підсилити дію чи доповнити образ. Ці образні і витончені мізансцени режисер Павлоградського народного театру, учень

Ю. Любімова, колишній актор Театру на Таганці А. Рева назвав сучасною європейською хореографією. Глядачів вражали масові сцени, і перша постановка "Невольника" завершилась виконанням духовного гімну "Боже великий, єдиний", під час якого люди у залі піднялись і багато у кого на очах з'явилися сльози [3, 151-152]. Тож можна стверджувати, що театральне аматорство мало вплив на становлення української державності і формування національної свідомості. Наприкінці 1990-х років стараннями О. Савки, який на той час працював на посаді начальника управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації "Тернопільські театральні вечори" було відновлено у форматі Всеукраїнського фестивалю молодого режисури.

У 1993 році з ініціативи Дніпропетровської обласної молодіжної організації "Дніпровська спілка молоді" було започатковано щорічний міжнародний фестиваль молодіжних театрів "РАМПА" у м. Дніпрі (тоді – Дніпропетровську). Відтоді "Рампа" проводилась щороку протягом тижня у квітні в приміщенні Дніпровського обласного театру. Окрім "Дніпровської спілки молоді" організацією фестивалю опікувались Дніпропетровська обласна державна адміністрація та Дніпровський академічний театр драми і комедії (тоді – Дніпропетровський академічний театр російської драми ім. Горького). Протягом 1990-х-2000-х років у фестивалі брали участь молодіжні аматорські театри України, Білорусі та Росії, а також колективи з Грузії, Молдови, Литви і Великобританії. Ідея фестивалю належить його першому директору, на той час заступнику секретаря "Спілки" О. Росю та його першому режисеру, заслуженому працівнику культури України, режисеру театру "Маски" І. Трахту. "Рампа" мала на меті відродження та підтримку розвитку молодіжних аматорських театрів України, зміцнення культурних зв'язків між Україною та іншими країнами, пошук та відкриття молодих театральних талантів, створення умов для самореалізації української творчої молоді та плідного спілкування самодіяльних театрів України, сприяння естетичному й моральному вихованню молоді. Фестиваль демонструє суміш жанрів: в основі багатьох виступів лежить ідея студентського театру естрадних мініатюр, але є місце для драми, трагікомедії, пантоміми та інших жанрів. Тому для учасників фестивалю передбачалась велика кількість номінацій, зокрема Гран-прі, "За найкращу режисуру", "За найкращий авторський твір", "За найкраще музичне оформлення", "За найкращу сценографію", "За найкращу жіночу роль", "За найкращу чоловічу роль", "За найкращу жіночу роль другого плану", "За найкращу чоловічу роль другого плану", "Королева епізоду", "Король епізоду" та приз глядацьких симпатій, а також дипломи лауреатів фестивалю, дипломи лауреатів за акторську роботу та спеціальний приз преси [10]. Заохочення і можливість показати публіці свої напрацювання ставали стимулом для подальшої творчої роботи аматорських театральних колективів.

Серед низки театральних фестивалів цікавим феноменом є міжнародний фестиваль сучасних, альтернативних, експериментальних і незалежних театрів України та Європи "Драбина", що відбувається з 2004 року у м. Львові. Даний проект ґрунтується на принципах вільного творчого пошуку нових мистецьких форм на основі діалогу між низкою мистецьких напрямків, що об'єднані навколо театру, пропагуючи відмову від обмежень у мистецтві і створюючи простір для якнайповнішого втілення ідей під гаслом "Сучасне покоління. Час. Простір. Власна візія". Для розвитку нестандартного дитячого театру мистецька майстерня "Драбина" проводить дитячий фестиваль "Драбинка" [6, 73]. Адже залучення дитячих колективів до театральної діяльності є необхідною умовою розвитку театального мистецтва. У Положенні про V Міжнародний молодіжний фестиваль аматорського театального мистецтва "Молодіжне театральне збіговисько ДРАБИНА" зазначається, що у 2008 році фестиваль проводиться серед аматорських театральних колективів з України та з-за кордону, під час фестивалю відбудуться різноманітні акції для гостей та учасників фестивалю (майстер-класи, творчі зустрічі, презентації, круглі столи, лекції та екскурсії), в межах фестивалю відбуватимуться такі проекти: фотоконкурс "Фотоп'єса", кінопоказ "Кіно'театр", літературні читання "Пожежна драбина", фестиваль дитячого театру "Драбинка", конкурс драматичних творів "Драма на драбині". Умови участі надають можливість показу власної творчості аматорським театральним колективам чи окремим представникам молоді, немає жодних обмежень щодо жанру та режисури постановки, складу колективу та кількості учасників, а при перегляді композицій оцінюватиметься відповідність ідеї та гаслу фестивалю, її оригінальність, рівень режисерської роботи та акторської майстерності, музичне та сценічне оформлення, а також пластичне та хореографічне вирішення [9].

Протягом чотирьох днів насиченого фестивального життя, що обертались навколо театральних постановок різних жанрів, ідейних напрямків та режисерських рішень, виступи аматорських театрів на ювілейній "Драбині" переплітались з майстер-класами, зустрічами й презентаціями, круглими столами та екскурсіями у різних локаціях. Учасниками "Драбини" у 2008 році були українські аматорські театри "Ми" (м. Львів), "Ага-Т" (м. Луганськ), "Человеческий голос" (м. Одеса) та мім-дует "Next Step" (м. Рівне), російські театри "Сакраментум" і "TabulaDanza" (обидва з Москви), а також польська перформативна група "Тіло. Рух. Місто" (м. Рацібож). Серед друзів та гостей фестивалю були зазначені театри "Вар'яти на ровері" (м.

Львів), "homo ludens" (м. Харків), МААТ та "Anna Planeta" (обидва з Любліна, Польща), а також спеціальний гість – театр "Nicolì" (м. Краків, Польща). Переможцем у номінації "Найкраща театральна композиція" став мім-дует "Next Step" з композицією "Глина. 30 хвилин мистецтва", у номінації "Найкраща режисерська робота" – театр "Ага-Т" (режисер – Г. Шевченко), у номінації "Найкраща акторська робота" – Денис Дикий ("Ага-Т") і Наталка Козел ("Next Step"), приз глядацьких симпатій отримав театр "Человеческий голос" з роботою "Пенелопа". Організатори фестивалю зазначають, що аматорство "Драбини" – це передусім свобода, бажання бути самим собою на сцені й у глядацькій залі, чотириденна можливість існувати поза нормами, але не поза мораллю. На їх думку, учасники "Драбини" практично не піддаються опису, варіюючись від жахаючих студентських спроб вилити всю філософію свого геніального "Я" на шокований чи нудьгуючий зал до цілком зрілих цілісних постановок, які дихають майстерністю, вміють передавати настрої й впливати на свідомість. Позиціонуючи фестиваль як "збіговисько поглядів, думок, ідей та інтерпретацій, місцем вираження яких є сцена" Львівська міська молодіжна громадська організація "Мистецька драбина" однаково цінує традицію і експеримент, проте прагне показати сучасне покоління з його власним баченням часу і простору [11]. Наявність гостей та учасників з інших країн дозволило ознайомитись з особливостями роботи театральних колективів Росії та Польщі, їх поглядами на розвиток сучасного театального мистецтва, що, завдяки своїй синтетичній природі та можливості донести думку до глядачів і колег не тільки словесно, але й пластикою, діями акторів на сцені, сприяє міжкультурній комунікації. За версією інтернет-порталу zachid.net V Міжнародний молодіжний фестиваль аматорського театального мистецтва "Драбина – 2008" ввійшов в ТОП-7 культурних подій м. Львова у 2008 році, а наступного року фестиваль став переможцем Конкурсу на найкращі проекти польсько-української співпраці у гуманітарній сфері й отримав диплом від Посольства Республіки Польща в Україні [12].

У вересні 2009 року в Криму відбувся п'ятиденний III театральний фестиваль "Живи!", який було засновано як форум для недержавних театрів, що у процесі розвитку став фестивалем непрофесійних, живих театрів як для дорослих, так і для дітей. На його відкритті Харківський театр "На Жуках" представив міжнародну бліц-виставу "Над містом". Професіоналів серед учасників артпроєкту, окрім режисера О. Тернової, не було, а акторами стали волонтери з п'яти країн світу. Обрана тема дійсно інтернаціональна, це тема самотності. Бродяга, що живе на вулиці, музикант, двірник, прибиральниця – всі герої вистави прагнуть турботи, любові, але почуваються самотніми, кожен по-своєму. На думку акторки-аматорки, майбутнього педагога Й. Нільсон зі Швеції проблема самотності не має кордонів, і, незалежно від рівня життя будь-якої країни, такі люди потребують допомоги від держави й громадських організацій. До втілення соціальної міжнародної атракції взялися Молодіжний центр європейської співпраці в місті Харкові "Планета ХХІ" і "Театр на Жуках". Виставу готували протягом шести днів волонтери з Польщі, Німеччини, Швеції, Японії та України. Автор сценарію та виконавець головної ролі бродяги, журналіст Д. Терновий розповів, що даний проєкт був екстремальним, адже у ньому брали участь люди з різним менталітетом, які не мали сценічного досвіду, і на підготовку бліц-вистави було відведено всього шість днів. Особливістю бліц-вистави було те, що кожен учасник багатонаціональної трупи на сцені розмовляв рідною мовою [8]. Міжнародний арт-експеримент також є яскравим прикладом того, що аматорський театр в Україні наприкінці 2000-х років стає місцем взаємодії різних культур, зокрема Сходу і Заходу, виявлення спільних проблем у глобальному масштабі та пошуку шляхів їх вирішення.

Надзвичайно актуальною соціальною темою нині є люди з особливими потребами. У певній мірі привернути увагу громадськості до них вдається завдяки проведенню фестивалів аматорських театрів. Для підтримки та популяризації самобутньої творчості людей з особливостями психофізичного та інтелектуального розвитку, зрівняння можливостей людей з вадами здоров'я у суспільстві та одночасної їх активізації та інтеграції у суспільство з 2002 року у Києві відбувається Міжнародний Інтеграційний Театральний Фестиваль "Сонячна хвиля". У 2008 році на ньому були представлені вистави 18-ти театральних колективів з Білорусі, Литви, Польщі, Росії, Узбекистану та України. Також під час проведення фестивалю відбулись низка майстер-класів та було організовано міжнародну конференцію на тему "“Особливий театр” як форма реабілітації та соціальної адаптації людей з особливими потребами у сферах культури, освіти, медицини та соціальної роботи" [1]. Подібний фестиваль маємо і у Львові: вже шістнадцять років Мистецько-терапевтичний центр "Непротоптана стежина" за підтримки управління культури та управління освіти Львівської міської ради та громадських організацій організовує різноманітні мистецькі акції за участі людей з особливими потребами, їх батьків, інструкторів котрі працюють з ними, проводить навчання, майстер-класи та великий міжнародний фестиваль, що є частиною міжнародної співпраці у рамках України, Польщі та Білорусі. На нього з'їжджаються театри не лише з України, а й з Польщі, Білорусі, Литви. Саме тут діти та молодь з вадами здоров'я мають можливість представити вистави, над якими працюють протягом року, познайомитися з новими людьми, зустрітися з давніми знайомими, отримати кваліфіковану критику

професійних акторів, режисерів, театрознавців та поради щодо розвитку свого театру. Час проведення фестивалю стає величезним враженням, сплеском емоцій, позитивним досвідом, що заряджає та мотивує, адже кожен з учасників та гостей фестивалю повертається додому з новими враженнями і цікавими ідеями. У 2016 році фестиваль отримав свою офіційну назву – XI Міжнародний фестиваль особливих театрів "Шлях". Отже мистецькі акції "Непротопаної стежини" поступово перетворились на фестиваль "Шлях", яким тепер простують талановиті актори з особливими потребами та їх друзі [13].

Висновки. У контексті глобалізаційних процесів, коли світ набуває принципово нових рис, вичення фестивального руху аматорських театральних колективів може вплинути на становлення адекватної соціокультурної орієнтації особистості, яка спроможна вийти на новий рівень комунікації, що одночасно поєднуватиме гнучкість поглядів на культури інших народів світу з усвідомленням значимості української культури. Завдяки фестивалям, що важливі для їх учасників та відвідувачів не тільки у естетичному значенні проведення дозвілля, а й у формуванні ціннісних орієнтацій, використовуючи вплив театального мистецтва можна привернути увагу людей до проблем соціуму та варіантів їх вирішення. Під час проведення фестивалів аматорських театрів у пошуку нових форм в діалозі між низкою супутніх мистецьких напрямків (образотворче мистецтво, література, кіно) виникають зв'язки між дитячим аматорським театральним мистецтвом, молодіжними аматорськими колективами та професійними театрами, відтворюється проекція сучасності українського суспільства на театральне мистецтво. Проведення міжнародних фестивалів аматорських театрів сприяє як збагаченню української культури і визначенню подальших перспектив її розвитку, так й інтенсифікації міжкультурного спілкування.

Література

1. VII Міжнародний Інтеграційний Театральний Фестиваль "Сонячна хвиля" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://storinka-m.kiev.ua/art_news_1439.php.
2. Алієва Л. О. Мистецька комунікація як основа соціалізації дітей з особливими потребами / Л. О. Алієва // Мистецтво дарує майбутнє: забезпечення права на гідне життя дітей з особливими потребами: Зб. Матеріалів доповідей Міжнарод. наук.-метод. семінару з майстер-класами, Київ, 24 травня 2016 р. – К.: НАКККіМ, 2016. – 52 с.
3. Бандурка І. П. Орест Савка і його театр / І. П. Бандурка. – Тернопіль: Воля, 2009. – 284 с.
4. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. М. Бахтин. – Москва: Художественная литература, 1975. – 502 с.
5. Веселовська Г. У пошуках книги вчень (Фестиваль "ТЮГ-2009") / Г. Веселовська // Просценіум. – 2009-2010. – №3 (25). – №1 (26). – С. 45-49 : іл.
6. Горбань Я. В. Аматорський театр у період сучасних суспільних трансформацій (до проблеми визначення соціокультурних показників) / Я. В. Горбань, І. І. Білоус // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – №34-36. – С. 72-77.
7. Дорогих Л. В. До питання про аматорське мистецтво як соціокультурний феномен / Л. В. Дорогих // Мистецтво дарує майбутнє: забезпечення права на гідне життя дітей з особливими потребами: Зб. Матеріалів доповідей Міжнарод. наук.-метод. семінару з майстер-класами, Київ, 24 травня 2016 р. – К.: НАКККіМ, 2016. – 52 с.
8. Міжнародна бліц-вистава "Над містом" від Харківського театру "На жуках" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://storinka-m.kiev.ua/art_news_2186.php.
9. Молодіжне театральне збіговисько ДРАБИНА – V Міжнародний молодіжний фестиваль аматорського театального мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://storinka-m.kiev.ua/art_news_462.php.
10. О фестивалі "Рампа" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rampa.dp.ua/m101/>.
11. П'ять драбин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.drabyna.lviv.ua.
12. Україно-Польський проект "PoloniaConsulting" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stypendyst.pl/login.php?pre_nid=1812.
13. Фестиваль особливих театрів "Шлях" у Львові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prostir.ua/event/festyval-osoblyvyh-teatriv-shlyah/>.
14. Шейко В. М. Міжнародний культурно-комунікативний обмін: формування правового поля та дефініцій / В. М. Шейко // Культура України. Вип. 35: зб. наук. пр. / [Шейко В. М. (гол. ред.)]; М-во культури України, Харк. держ. акад. культури. – Харків: ХДАК, 2011. – С. 4-19.
15. Шляхи модернізації театального фестивального руху в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-224549.html>.

References

1. VII International Integration Festival "Solar Wave" [In Ukrainian]. Retrieved from: http://storinka-m.kiev.ua/art_news_1439.php
2. Aliyeva, L. O. (2016). Art communication as the basis of socialization of children with special needs. Art gives future: the right to a decent life for children with special needs: Proceedings of the reports of the International scientific-methodological seminar workshops, Kyiv, May 24, 2016, (p. 52). Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].

3. Bandurka, I. P. (2009). Orest Savka and his theatre. Ternopil': Volya [in Ukrainian].
4. Bakhtyn, M. M. (1975). Questions of literature and aesthetics. Studies from different years. Moscow: Khudozhestvennaya lyteratura [in Russian].
5. Veselovska, H. (2009-2010). In search of the book of teachings (the Festival "TYUG-2009"). Prostsennium, 3(25)-1(26), 45-49 [in Ukrainian].
6. Horban', Ya. V., Bilous, I. I. (2013). Amateur theatre in the modern period of social transformations (the problem of determining socio-cultural indicators). Study Ukrainian language and literature, 34-34, 72-77 [in Ukrainian].
7. Dorohykh, L. V. (2016). On the question of Amateur art as a sociocultural phenomenon. Art gives future: the right to a decent life for children with special needs: Proceedings of the reports of the International scientific-methodological seminar workshops, Kyiv, May 24, 2016, (p. 52). Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
8. International speed-performance "Above the town" from the Kharkov theatre "Na zhukah" [in Ukrainian]. Retrieved from: http://storinka-m.kiev.ua/art_news_2186.php.
9. Youth theater gathering DRABYNA – V International youth festival of Amateur theatrical art [in Ukrainian]. Retrieved from: http://storinka-m.kiev.ua/art_news_462.php.
10. About the festival "Rampa" [in Russian]. Retrieved from: <http://rampa.dp.ua/m101/>
11. Five stairs [in Ukrainian]. Retrieved from: www.drabyrna.lviv.ua.
12. Ukrainian-Polish project "Polonia Consulting" [in Ukrainian]. Retrieved from: http://www.stypendyst.pl/login.php?pre_nid=1812.
13. The festival of special theatres "The Way" in Lviv [in Ukrainian]. Retrieved from: <http://www.prostir.ua/event/festyval-osoblyvyh-teatriv-shlyah/>.
14. Sheyko, V. M. (2011). International cultural and communicative exchange: the formation of legal framework and definitions. The Culture Of Ukraine, 35, 4-19 [in Ukrainian].
15. The ways of modernization of the theatre festival movement in Ukraine [in Ukrainian]. Retrieved from: <http://ua.convdocs.org/docs/index-224549.html>

Стаття надійшла до редакції 15.03.2017 р.

УДК 75.058 (075.8)

Чуднівєць Анастасія Сергіївна
асистент Державного вищого навчального
закладу "Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури"
nastya_petr@mail.ru

АВТОБІОГРАФІЗМ У МИСТЕЦТВІ НАРОДНОГО РОЗПИСУ: "МІЙ РУШНИК" Ф. ПАНКА

Мета. Стаття присвячена автобіографічному жанру в народному мистецтві, що є явищем рідкісним, суперечливим та малодослідженим. Розглядаються особливості, прийоми, символіка та шляхи створення автобіографічного художнього образу в народному декоративному розписі на прикладі роботи заслуженого майстра народної творчості Ф. Панка "Мій рушник". У **методологічній** основі статті – загальнонаукові та вузькоспеціальні методи дослідження (мистецтвознавчий опис, стилістичний аналіз), а також емпіричні методи (бесіда). **Наукова новизна** полягає у розкритті нових граней творчості Ф. Панка, його бачення історії України та її зображення крізь призму власного життя засобами виразності петриківського розпису. **Висновки.** Дослідження дає підстави вважати "Мій рушник" Ф. Панка зразком оригінального і новаторського багатопланового підходу до зображення автобіографічного в образотворчому мистецтві в контексті історико-культурного процесу.

Ключові слова: автобіографія, народне мистецтво, петриківський розпис, орнамент, символ, космологія.

Чуднівєць Анастасія Сергіївна, асистент кафедри основ архітектури Государственного высшего учебного заведения "Приднeпровская государственная академия строительства и архитектуры"

Автобіографізм в искусстве народной росписи: "Мой рушник" Ф. Панка

Цель работы. Стаття посвящена автобиографическому жанру в народном искусстве – явлению редкому, противоречивому и малоисследованному. Делается попытка рассмотреть особенности, приемы, символику и пути создания автобиографического художественного образа в народной декоративной росписи на примере работы заслуженного мастера народного творчества Ф. Панка "Мой рушник". В **методологической** основе статьи – общенаучные и узкоспециальные методы исследования (искусствоведческое описание, стилистический анализ), а также эмпирические (беседа). **Научная новизна** заключается в раскрытии новых граней творчества Ф. Панка, его видения истории Украины и ее изображения сквозь призму собственной жизни средствами выразительности петриковской росписи. **Выводы.** Исследование дает основания считать "Мой рушник" Ф. Панка образцом